Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3164/2010, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.3164.2010.1

Číslo: 138/2011

Právní věta:

Lze-li rozhodnutí odvolacího soudu napadnout dovoláním, a to i tehdy, je-li přípustnost dovolání posuzována podle § 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 o. s. ř., není odvolací soud soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, ve smyslu článku 267 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie.

V takovém případě není odvolací soud povinen, vyvstane-li před ním otázka výkladu či platnosti předpisu práva Evropské unie, se s takovou otázkou obrátit na Soudní dvůr; tím není dotčena možnost odvolacího soudu tak učinit (článek 267 odst. 1, odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.05.2011

Spisová značka: 29 Cdo 3164/2010

Číslo rozhodnutí: 138

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Akcie, Akciová společnost, Právo Evropské unie, Valná hromada

Předpisy: § 183i obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 16. 3. 2010 potvrdil V r c h n í s o u d v Praze, k odvolání navrhovatele, usnesení ze dne 27. 10. 2008, jímž K r a j s k ý s o u d v Plzni zamítl návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady společnosti Ž. S., a. s. (dále jen „společnost"), konané dne 19. 9. 2005, jímž bylo rozhodnuto o přechodu všech účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře podle ustanovení § 183i a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku.

Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, jež N e j v y š š í s o u d podle ustanovení § 243b odst. 5, § 218 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, odmítl jako nepřípustné.

Z odůvodnění:

Dovolání proti potvrzujícímu výroku usnesení ve věci samé může být přípustné pouze podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (o situaci předvídanou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. nejde), tedy tak, že dovolací soud – jsa přitom vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně jejich obsahového vymezení (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) – dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam. Dovolatel přitom Nejvyššímu soudu žádnou otázku, z níž by bylo možno usuzovat na zásadní právní význam napadeného usnesení, nepředkládá.

Otázka, zda lze při podání žádosti o svolání valné hromady k prokázání postavení hlavního akcionáře ve smyslu § 183i odst. 1 obch. zák. „využít institutu čestného prohlášení o vlastnictví akcií, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota přesahuje alespoň 90 % základního kapitálu společnosti“, napadené rozhodnutí nečiní zásadně právně významným již proto, že – jak plyne ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů – bylo postavení hlavního akcionáře v notářském zápisu o usnesení valné hromady v souladu s ustanovením § 183i odst. 3 obch. zák. (v rozhodném znění) řádně osvědčeno. Není-li sporu o tom, že osoba, jež požádala o svolání valné hromady podle ustanovení § 183i obch. zák., měla postavení hlavního akcionáře ve smyslu označeného ustanovení, není způsob, jakým toto své postavení doložila představenstvu společnosti při podání žádosti o svolání valné hromady, pro posouzení platnosti usnesení valné hromady o přechodu všech účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře právně významný.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí pak nelze spatřovat ani v posouzení otázky, který soud je podle článku 234 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství (dnes článku 267 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie) povinen obrátit se s předběžnou otázkou (týkající se výkladu práva Evropské unie) na Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“).

Soudní dvůr tuto otázku již zodpověděl v rozhodnutí ze dne 4. 6. 2002, ve věci Lyckeskog, C-99/00 (European Court reports, 2002, page I-04839). V něm vysvětlil, že mohou-li strany podat proti rozhodnutí odvolacího soudu opravný prostředek k nejvyššímu soudu členského státu, není odvolací soud soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva ve smyslu článku 234 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, a to ani tehdy, závisí-li podle vnitrostátního procesního práva přípustnost takového opravného prostředku na úvaze nejvyššího soudu. Je tomu tak proto, že vyvstane-li ve věci předložené národnímu nejvyššímu soudu otázka platnosti či interpretace práva Evropské unie, musí se s ní obrátit na Soudní dvůr, a to ať už ve fázi řízení, v níž zvažuje přípustnost opravného prostředku v dané věci, či ve fázi po připuštění opravného prostředku (srov. odst. 14 až 19 označeného rozhodnutí).

Uvedené závěry se i v poměrech České republiky plně prosadí v případě úpravy dovolání v občanském soudním řádu. Lze-li tudíž napadnout rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním, a to i tehdy, závisí-li přípustnost dovolání na úvaze Nejvyššího soudu (§ 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 o. s. ř.), není odvolací soud soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva ve smyslu článku 267 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie a není tudíž povinen, vyvstane-li před ním otázka výkladu či platnosti předpisu práva Evropské unie, se s takovou otázkou obrátit na Soudní dvůr. Tím samozřejmě není nikterak dotčena možnost odvolacího soudu tak učinit (článek 267 odst. 1, odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie).

V projednávané věci Nejvyšší soud neshledal důvod pro připuštění dovolání pro položení předběžné otázky Soudnímu dvoru k výkladu Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. 4. 2004 o nabídkách převzetí (Úřední věstník Evropské unie L 142, 30.4.2004, s. 12-23, zvláštní vydání v českém jazyce: kapitola 17, svazek 2, s. 20-31), neboť jednak lhůta k její transpozici uplynula až 20. 5. 2006 (srov. článek 21 směrnice), tudíž až po konání napadené valné hromady, a jednak projednávaná věc ani nespadá do věcné působnosti označené směrnice, neboť v ní nejde o posouzení práva výkupu cenných papírů obchodovaných na regulovaném trhu, realizovaného hlavním akcionářem po ukončení lhůty pro přijetí nabídky převzetí.

Konečně důvod připustit dovolání Nejvyšší soud neshledal ani k posouzení otázky, zda je „při absenci obligatorního dohledu ČNB (z hlediska názoru Ústavního soudu) možné považovat využití práva výkupu účastnických cenných papírů za jsoucí v souladu s principem rovnosti přístupu k akcionářům“.

Souladem ustanovení § 183i až § 183n obch. zák. s ústavním pořádkem se zabýval Ústavní soud – v obecné rovině – již v nálezu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/2005, uveřejněném pod číslem 257/2008 Sb., jímž zamítl nejen návrh na zrušení těchto ustanovení ve znění po novele provedené zákonem č. 377/2005 Sb. ale i návrh na jejich zrušení před touto novelou (tj. ve znění rozhodném pro projednávanou věc), původně vedený pod sp. zn. Pl. ÚS 53/2005 (viz odstavce 1 až 3 označeného nálezu), aniž by ve vztahu k uvedenému znění zákona nález sp. zn. Pl. ÚS 56/2005 jakkoli modifikoval, a to přesto, že úprava práva výkupu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 377/2005 Sb. „obligatorní dohled“ Komise pro cenné papíry neobsahovala.

Nejvyšší soud již opakovaně z tohoto důvodu neshledal námitku „protiústavnosti“ právní úpravy práva výkupu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 377/2005 Sb. zásadně právně významnou a k jejímu posouzení nepřipustil dovolání. Učinil tak např. v usneseních ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4961/2009, ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 5016/2009 či ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3889/2009, jež jsou veřejnosti přístupná na webových stránkách Nejvyššího soudu.

Ve všech uvedených případech neshledal rozpor dotčené právní úpravy s ústavním pořádkem ani Ústavní soud, když ústavní stížnosti proti označeným usnesením, v nichž stěžovatel výslovně brojil i proti závěru o souladu dotčené právní úpravy výkupu s ústavním pořádkem, odmítl usneseními ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1260/10 (ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 5016/2009), ze dne 11. 8. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1352/10 (ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4961/2009) a ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. IV. ÚS 617/11 (ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3889/2009), uzavíraje, že „obecné soudy napadenými rozhodnutími rozhodly (…) v souladu se zákony i principy zakotvenými v Listině a k žádnému porušení ústavně zaručených práv stěžovatele nedošlo“ (srov. důvody usnesení sp. zn. IV. ÚS 617/11), resp. že „i když k zásahu do vlastnického práva stěžovatele napadenými rozhodnutími nepochybně došlo, jednalo se o zásah na základě zákona a tudíž ospravedlněný podle článku 11 odst. 4 Listiny“ (srov. důvody usnesení sp. zn. IV. ÚS 1352/10).

V usnesení ze dne 19. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1494/10, pak Ústavní soud – odkazuje na odůvodnění svého usnesení sp. zn. IV. ÚS 1260/10 – výslovně uvedl, že „závěry obecných soudů ohledně nuceného výkupu cenných papírů (resp. valné hromady, v rámci níž k němu dochází) považuje za ústavně konformní“.

Nejvyšší soud si je vědom toho, že Ústavní soud se v nálezu ze dne 21. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 1768/09, od závěrů formulovaných ve výše označených rozhodnutích odchýlil, když (v bodu 25 odůvodnění) dovodil, že nebyl-li ve znění před novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 377/2005 Sb. „upraven obligatorní dohled ČNB, je na základě výše uvedeného zřejmé, že právní úprava aplikovaná v daném případě nevyhovovala ústavním nárokům, a to právě pro absenci obligatorního dohledu ČNB, přičemž to byl právě tento dohled, jenž umožňoval zajistit ústavně přijatelnou ochranu základních práv menšinových akcionářů.“ V bodu 30 odůvodnění pak uzavřel, že „absence dohledu ČNB znemožňovala náležitou ochranu stěžovatelových základních práv, a proto měla představovat též dostatečný důvod pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o nuceném výkupu cenných papírů, bylo-li by ovšem možné rozhodnout v rozumné době, což ovšem z důvodů uvedených shora neplatí. Prohlásil-li by obecný soud usnesení valné hromady, která rozhodla o přechodu vlastnického práva k účastnickým cenným papírům na hlavního akcionáře, za neplatné, odpadne právní důvod, na jehož základě k takovému přechodu došlo (srov. Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 325n.), což by ve svém důsledku mělo vést k obnovení

vlastnického práva předcházejících akcionářů. S ohledem na principy imanentní ústavnímu pořádku však přesto nelze vyslovit neplatnost usnesení valné hromady, neboť takové rozhodnutí by bylo nepřiměřeným zásahem jak do objektivního principu právní jistoty, který je jednou z komponent konceptu právního státu (srov. již nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/94, N 14/3 SbNU 73), tak by mohlo dojít k porušení subjektivních majetkových práv třetích osob. To proto, že k přijetí usnesení valné hromady o nuceném výkupu akcií došlo před několika lety. Zrušením napadených rozhodnutí by došlo ke zpochybnění řady právních úkonů, které v mezidobí akciová společnost učinila, což by mohlo přivodit vážnou majetkovou újmu třetím osobám jednajícím v dobré víře v platnost nuceného výkupu. Proto má Ústavní soud za to, že by neodpovídalo proporcionálnímu omezení jak působení objektivních ústavních principů, tak subjektivních základních práv, kdyby po uplynutí doby v řádu let proběhlo navrácení do původního stavu. V této konstelaci je nutno upřednostnit ochranu základních práv třetích osob a většinového akcionáře.“

Avšak ani rozporná judikatura Ústavního soudu nečiní otázku souladu ustanovení § 183i a násl obch. zák., ve znění před novelou provedenou zákonem č. 377/2005 Sb., s ústavním pořádkem v projednávané věci zásadně právně významnou. Je tomu tak proto, že Ústavní soud v nálezu I. ÚS 1768/09 dospěl k závěru, že po uplynutí „rozumné doby“ již nelze usnesení valné hromady, která rozhodla podle § 183i obch. zák., prohlásit za neplatné. Jelikož v projednávané věci se valná hromada konala dne 19. 9. 2005, je Ústavním soudem stanovený předpoklad více než naplněn a případné odlišné posouzení souladu právní úpravy práva výkupu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 377/2005 Sb. s ústavním pořádkem by se v poměrech dovolatele, založených napadeným rozhodnutím, nemohlo projevit (srov. usnesení uveřejněná pod čísly 27/2001 a 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).